

leváci a leváctví – část č. 17

levák a hudební nástroje

aneb

jak jsou konstruovány hudební nástroje?

ivo vodička 2012

- ▶ **Jak leváci slyší a vnímají hudbu?**
- ▶ **Jak se historicky vyvinula stranovost hudebních nástrojů?**
 - ▶ **Proč pravostranné nástroje?**

Jak leváci slyší a vnímají hudbu?

- ▶ většina leváků k naslouchání preferuje své levé ucho; podle výzkumů ale část praváků upřednostňuje své levé ucho také - proč dochází k tomuto jevu, se neví
- ▶ není známo, že by leváci slyšel i jinak než praváci, jinou otázkou je, že u lidí se vyskytuje tzv. ušní asymetrie, tedy to, že člověk slyší jedním uchem lépe a druhým hůře
- ▶ není známo, že by leváci měli větší či menší hudební představitelost a nadání než praváci
- ▶ ▶ ▶ jisté je, že se touto otázkou nikdo vědecky nezabýval, aby objektivními metodami na velkých skupinách leváků a praváků tyto vlastnosti prozkoumal a podal vysvětlení

- ▶ ▶ ▶ jisté je, dosáhnout virtuozity na klasických nástrojích je pro leváky těžší, protože nástroje se historicky vyvinuly jako modely konstruované pro praváky
- ▶ ▶ ▶ jisté je, že metodika výuky hraní na hudební nástroje je vytvořena pro praváky a leváci někdy narážejí na obtíže
- ▶ ▶ ▶ mezi leváky je mnoho vynikajících skladatelů a interpretů

Víte, že tihle všichni byli nebo jsou leváci?

W. A. Mozart, Johann Sebastian Bach, Carl Philipp Emanuel Bach, Ludwig van Beethoven, Sergej Prokofjev, Sergej Rachmaninov, Maurice Ravel, Robert Schuman, Niccolò Paganini, Benjamin Britten, Pablo Casals, Enrico Caruso, Paul McCartney, Ringo Starr, Kurt Cobain, Jimi Hendrix, Tony Iommi, Phil Collins, Seal, Annie Lennox, David Bowie, Bob Geldof, George Michael, Bob Dylan, Sting, Céline Dion, Paul Simon, Freddie Mercury, Noel Gallagher, Michael Stipe, 50 Cent, Pink, Ricky Martin, Eminem, Iggy Pop, Natalie Imbruglia, Maggie Milhouse, Ashley Tisdale, Tiziano Ferro, Lady Gaga

Příklad stranově univerzálního nástroje:
brazilské berimbau.

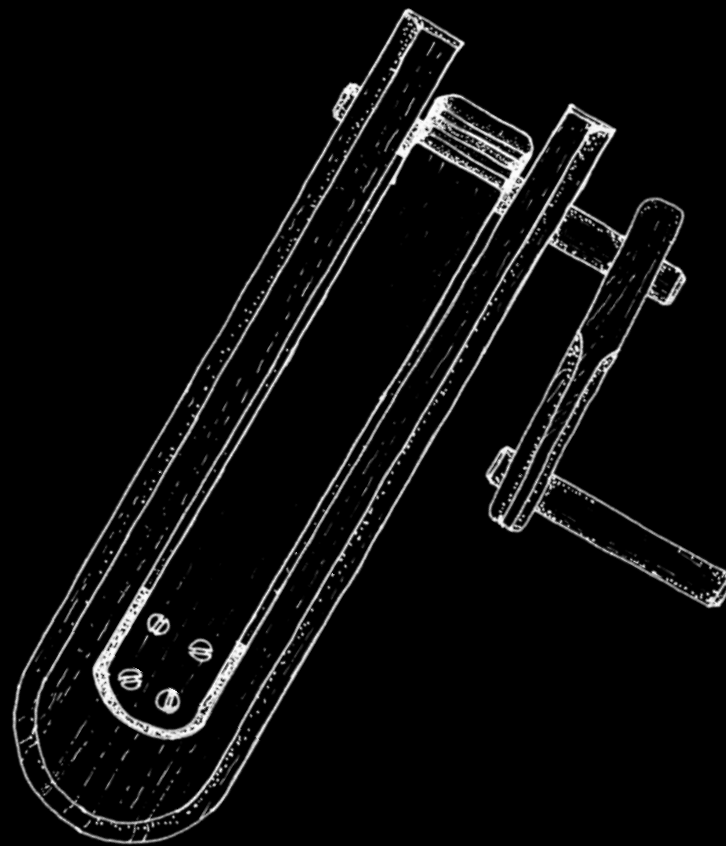
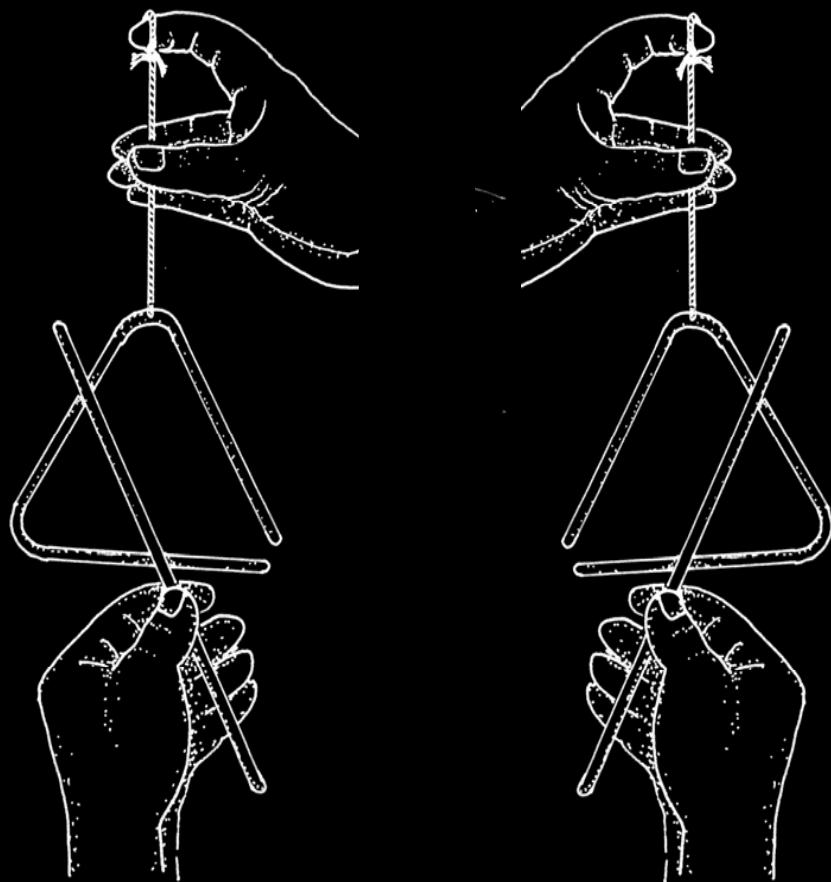
Lidový indiánský nástroj s jednou strunou,
který se rozeznívá úderem vedoucí ruky
tyčkou na strunu.

Druhá ruka nástroj drží v dolní části a ve
velmi malém tónovém rozsahu zkracuje
nebo prodlužuje strunu plovoucí kobyolkou.

Filipínské gongy - úder paličkou je veden vedoucí rukou, druhá ruka tlumí jeho zvuk.

Hra na triangl v levé a pravé pozici a velikonoční řehačka s klikou, kterou se otáčí pravou rukou směrem od sebe.

Pravostranné nebo levostranné nástroje?

- ▶ nejstarší hudební nástroje lidstva nenesou známky stranovosti, protože jsou to nejjednodušší nástroje jako chřestidla, bubínky, jednohlasé píšťaly a jednostrunné nástroje.
- ▶ postupně přibyly nástroje na ovládání složitější a vedoucí ruka vykonávala jemnější, citlivější a náročnější práci - druhá ruka nástroj držela nebo podpírala a pomáhala ruce vedoucí. Předpokládá se, že si je hudebníci vyráběli převážně sami - praváci na pravou a leváci na levou stranu
- ▶ ▶ ▶ protože většina populace je pravoruká, vyvinuly se převážně nástroje pro hru s vedoucí pravou rukou

Na egyptských hudebnicích z nástěnné malby z hrobu Set Nakht v Thébách z období Nové říše (16. - 11. století př. n. l.) je patrné, že hrají na nástroje pravou rukou.

- ▶ v době pozdního středověku a počátkem novověku nástroje intonačně zpřesněly především pro složitější konstrukci a kvalitnější zpracování. To už nebyla práce pro samotné hudebníky a vznikli specialisté - výrobci hudebních nástrojů
- ▶ typologicky se ustálily podoby pravostranných nástrojů, a tak to trvá dodnes až na malé výjimky

Ve všech kulturách se vyvinulo stejné držení hudebních nástrojů.

Legendární indický hudebník Pannalal Ghosh hrající na tradiční flétnu - pravá ruka tvoří citlivější hluboké tóny, levá ruka podpírá nástroj a hraje tóny snazší. Stejným způsobem se drží i evropské kovové příčné flétny, stejně jako klarinet, saxofon a další dechové nástroje s klapkami.

Vývojově mladší plechové dechové nástroje s pístovou mechanikou převzaly uspořádání starších dechových nástrojů, takže mají dnes mechaniky v dosahu pravé ruky.

Levák Bill Clinton hraje na saxofon na návštěvě u ruského prezidenta Borise Jelcina v roce 1994.

Lesní roh je jediný melodický hudební nástroj, který se historicky vyvinul s tvořením tónů levou rukou. Došlo k tomu pouhou shodou okolností: hráči na lesní rohy tvořili původně tóny vkládáním pravé pěsti do ozvučnice. Hraní bylo nepřesné a nelibozvučné zvláště při souhře několika hráčů - kolem roku 1815 byla přidána pístová mechanika v dosahu levé ruky, aby nástroj zůstal ve stejném držení kvůli zažitým loveckým rituálům při halali.

U smyčcových strunných nástrojů je důležitější ruka ta, která smýká smyčec po strunách, u drnkacích nástrojů je to stejné. Pravá rozechvívá struny, levá drží nástroj za krk a zároveň zkracuje či prodlužuje délku strun.

Rozložení kláves na klaviatuře klasického klavíru - levá ruka ovládá základní rytmickou a harmonickou figuru, pravá ruka hraje mnohem složitější a rychlejší sled tónů, což je vidět na ukázce z klavírní partitury Fantazie W. A. Mozarta.

Sopránová zobcová flétna, jeden z nejrozšířenějších nástrojů ve školách vůbec.

Konstrukce nástroje je určena pravákům, protože dolní tóny jsou hrány malíčkem a prsteníčkem pravé ruky. Dvojitě dírky d-dis a c-cis se levou rukou v dolní pozici nedají hrát zvláště při přechodu na níže laděné flétny s klapkami.

Zobcové flétny různého ladění s klapkami pro pravou ruku

- ▶ ▶ ▶ ▶ ▶ čas strávený při hraní na nástroj při domácím nebo veřejném muzicírování je výrazem smysluplného aktivního přístupu k životu, při němž dítě i dospělý hudebník prožívá radost a rozdává ji druhým

Použitá literatura a informační zdroje:

Drnková, Zdena, Syllabová, Růžena: Záhada leváctví a praváctví, Avicennum, Praha, 1983

Kurfürst, Pavel, prof. PhDr., CSc.: Hudební nástroje, nakladatelství TOGGA, spol. s r. o., Praha, 2002

Snímek číslo:

5. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c1/Hn_3berimbau.jpg

6. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Agung.jpg>

7. vlastní kresby

9. vlastní kresba

11. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Gu_Hongzhong%27s_Night_Revels,_Detail_4.jpg

11. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ea/Krishna_flute_suchindram_temple_car_carving.jpg

12. <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/2/24/Nityanand.jpg>

12. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b2/Flute_player.jpg

13. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1a/Bill_Clinton_and_Boris_Yeltsin_1994.jpg

14. http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:French_horn_front.png

14. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Stanford_Natural_Horn.JPG

15. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/31/San_Zaccaria.jpg

15. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:MHVC-KyokoYonemoto-PaganiniCaprice24.ogv>

16. <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bd/D274.jpg>

17. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/89/Furulya_001.jpg

18. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/04/Different_Sizes_of_Recorders.JPG

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Objasňuje podstatu grafomotoriky levorukého psaní, popisuje základní přístupy leváků k psaní a nově zdůvodňuje nejvýhodnější způsob psaní pro leváky a používání pomůcek pro leváky doma, v mateřské a základní škole.

Učitelům, rodičům a samotným levákům poskytuje praktické rady o psacích a kreslicích prostředcích pro leváky a o jejich použití doma a v mateřské a základní škole. Na základě rozboru písma ve vztahu tahu a tlaku při psaní vysvětluje, proč většina leváků píše jinak, než je doporučeno školní metodikou. Obsahuje vyobrazení způsobů psaní leváků, ukázky rukopisů a fotografie.

Střední pedagogická škola J.H.Pestalozziho, Komenského 3, Litoměřice

ivo.vodicka@seznam.cz